

متن و ترجمہ

اصول کافی

ثقة الاسلام
محمد بن يعقوب كليني
(٣٢٩ ق)

ترجمہ: موسسہ فرهنگی شمس الضحی

@kafilearn

اسلامی تحریک

کتاب فضل العلم

پرهیز از سخن گفتن بدون علم

۱- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، عَنْ أَحْمَدَ، وَ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ، عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ، عَنْ مُفَضَّلِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَنْهَاكَ عَنْ خَصَلَتَيْنِ فِيهِمَا هَلَاكُ الرِّجَالِ: أَنْهَاكَ أَنْ تَدِينَ اللَّهَ بِالْبَاطِلِ وَ تُفْتِيَ النَّاسَ بِمَا لَا تَعْلَمُ.

امام صادق علیه السلام به مفضل فرمودند: تو را از دو ویژگی پرهیز می‌دهم که نابودی بزرگان در این دو است: تو را پرهیز می‌دهم که بر باطل دین‌داری کنی و برای مردم به چیزی فتوا دهی که نمی‌دانی.

۲- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ يُونُسَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِيَّاكَ وَ خَصَلَتَيْنِ فِيهِمَا هَلَكُ مَنْ هَلَكَ إِيَّاكَ أَنْ تُفْتِيَ النَّاسَ بِرَأْيِكَ أَوْ تَدِينَ بِمَا لَا تَعْلَمُ.

عبد الرحمن گوید امام صادق علیه السلام به من فرمودند: از دو ویژگی برحذر باش که هر که نابود شده در این دو ویژگی نابود شده است: بر حذر باش که برای مردم به نظر خودت فتوا دهی یا بر چیزی که نمی دانی دین داری و رفتار کنی.

۳- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى، عَنْ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ رِثَابٍ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ الْحَدَّاءِ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: مَنْ أَفْتَى النَّاسَ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى لَعَنَتْهُ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ وَ مَلَائِكَةُ الْعَذَابِ وَ لِحَقَّهُ وَزُرُ مَنْ عَمِلَ بِفُتْيَاهُ.

امام باقر علیه السلام فرمودند: کسی که برای مردم بدون آگاهی و هدایت فتوا دهد، هم فرشتگان رحمت او را لعنت کنند و هم فرشتگان عذاب و وبال هر که به فتوایش عمل کند بر گردن اوست.

۴- عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ، عَنْ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْوَشَّاءِ، عَنْ أَبَانِ الْأَحْمَرِ، عَنْ زِيَادِ بْنِ أَبِي رَجَاءٍ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: مَا عَلِمْتُمْ فَقُولُوا

وَمَا لَمْ تَعْلَمُوا فَقُولُوا: اللَّهُ أَعْلَمُ. إِنَّ الرَّجُلَ لَيَنْتَزِعُ الْآيَةَ
مِنَ الْقُرْآنِ يَحْزِرُ فِيهَا أَبْعَدَ مَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ.

امام باقر علیه السلام فرمودند: آن چه را می‌دانید بگویید و
در آن چه نمی‌دانید بگویید: خدا داناتر است. [زیرا] فرد،
آیه‌ی قرآن را بیرون می‌کشد، ولی در آن آیه به اندازه‌ی زمین
تا آسمان به خطا می‌افتد.

هـ- مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ، عَنْ حَمَّادِ
بْنِ عِيسَى، عَنْ رَبِيعِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ،
عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: لِلْعَالِمِ إِذَا سُئِلَ عَنْ
شَيْءٍ وَهُوَ لَا يَعْلَمُهُ أَنْ يَقُولَ: اللَّهُ أَعْلَمُ. وَ لَيْسَ لِغَيْرِ
الْعَالِمِ أَنْ يَقُولَ ذَلِكَ.

امام صادق علیه السلام فرمودند: عالم وقتی در مورد مسأله
ای که نمی‌داند مورد سؤال واقع می‌شود می‌تواند بگوید:
خدا داناتر است. ولی این جمله را غیر عالم نمی‌تواند
بگوید [و باید تنها بگوید: نمی‌دانم].

۶- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدٍ، عَنْ
حَمَّادِ بْنِ عِيسَى، عَنْ حَرِيزِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ

مُسْلِمٌ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: إِذَا سُئِلَ الرَّجُلُ مِنْكُمْ عَمَّا لَا يَعْلَمُ فَلْيَقُلْ: لَا أَدْرِي. وَلَا يَقُلْ: اللَّهُ أَغْلَمُ! فَيُوقَعَ فِي قَلْبِ صَاحِبِهِ شَكًّا وَإِذَا قَالَ الْمَسْئُولُ لَا أَدْرِي فَلَا يَتَّهِمُهُ السَّائِلُ.

امام صادق علیه السلام می‌فرماید: وقتی یکی از شما از مسأله‌ای که نمی‌دانست مورد سؤال واقع شد باید بگوید: نمی‌دانم! و نگوید: خدا داناتر است. زیرا در دل آن رفیقش شک و تردید می‌اندازد. و وقتی سؤال شونده می‌گوید: نمی‌دانم، دیگر سؤال کننده به او تهمت نمی‌زند.

۷- الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَصْبَاطٍ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ سَمَاعَةَ، عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ، عَنْ أَبَانَ، عَنْ زُرَّارَةَ بْنِ أَعْيَنَ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَا حَقُّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ؟ قَالَ: أَنْ يَقُولُوا مَا يَعْلَمُونَ وَ يَقِفُوا عِنْدَ مَا لَا يَعْلَمُونَ.

زراره گوید از امام باقر علیه السلام پرسیدم: حق خدا بر بندگان چیست؟ ایشان فرمودند: این که چیزی بگویند که می‌دانند و نسبت به آن چه نمی‌دانند، توقف کنند.

۸- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ، عَنْ يُونُسَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي يَعْقُوبَ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ خَصَّ عِبَادَهُ بِآيَتَيْنِ مِنْ كِتَابِهِ: أَنْ لَا يَقُولُوا حَتَّى يَعْلَمُوا، وَلَا يَرُدُّوا مَا لَمْ يَعْلَمُوا. وَ قَالَ عَزَّوَجَلَّ: «أَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ مِيثَاقُ الْكِتَابِ أَنْ لَا يَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ» وَ قَالَ: «بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُحِيطُوا بِعِلْمِهِ وَلَمَّا يَأْتِهِمْ تَأْوِيلُهُ»

امام صادق علیه السلام فرمودند: خدا دو آیه از آیات قرآن را به بندگان اختصاص داده است: یکی این که سخن مگویند تا آن که بدانند و دیگر این که چیزی را که نمی دانند رد نکنند. او فرمود: «آیا از آنان پیمان کتاب [های آسمانی] گرفته نشد که نسبت به خدا جز سخن حق نگویند؟» و فرمود: «بلکه چیزی را دروغ دانستند که به علم آن احاطه نداشته اند و هنوز تأویل [و حقیقت] آن به ایشان نرسیده است.»

۹- عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى، عَنْ يُونُسَ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ فَرْقِدٍ، عَمَّنْ حَدَّثَهُ، عَنِ ابْنِ شُبْرُمَةَ قَالَ: مَا ذَكَرْتُ حَدِيثًا سَمِعْتُهُ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ

إِلَّا كَادَ أَنْ يَتَصَدَّعَ قَلْبِي قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ جَدِّي عَنْ
 رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ قَالَ ابْنُ شُبْرُمَةَ: وَ أَقْسِمُ
 بِاللَّهِ مَا كَذَبَ أَبُوهُ عَلَى جَدِّهِ وَلَا جَدُّهُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى
 اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ. قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ:
 مَنْ عَمِلَ بِالْمَقَايِيسِ فَقَدْ هَلَكَ وَ أَهْلَكَ. وَ مَنْ أَفْتَى
 النَّاسَ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَ هُوَ لَا يَعْلَمُ النَّاسِخَ مِنَ الْمَنْسُوخِ وَ
 الْمُحْكَمَ مِنَ الْمُتَشَابِهِ فَقَدْ هَلَكَ وَ أَهْلَكَ.

ابن شبرمه گفت: حدیثی از امام باقر علیه السلام شنیده‌ام
 که هرگاه به یاد می‌آورم دلم نزدیک است که تکه پاره شود.
 امام صادق علیه السلام فرمودند: پدرم از جدم از رسول الله
 علیهم صلوات الله، حدیث نقل کرده است - و ابن شبرمه
 گفت که من به خدا قسم می‌خورم که پدرش کلام جدش را
 و جدش کلام رسول الله صلی الله علیه و آله را به دروغ
 نقل نکرده‌اند - که رسول خدا فرمودند: کسی که به قیاس
 عمل کند هم خود نابود شده و هم دیگران را نابود می‌کند.
 و کسی که برای مردم بدون علم و آگاهی فتوا دهد در حالی
 که ناسخ را از منسوخ و محکم را از متشابه نمی‌شناسد، هم
 خود نابود شده و هم دیگران را نابود می‌کند.